

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПРЕЗИДЕНТІНІҢ ЖАНЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУ АКАДЕМИЯСЫ
ШЫМКЕНТ ҚАЛАСЫ БОЙЫНША ФИЛИАЛЫ

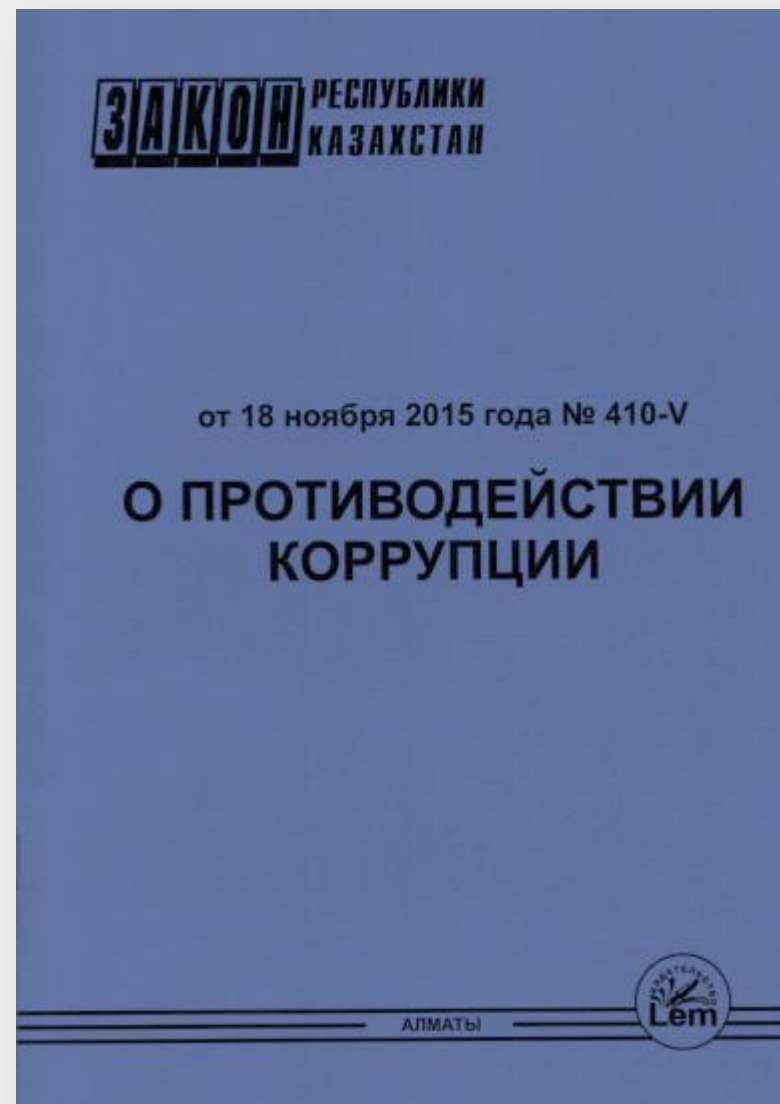
СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ КОМПЛАЕНС: ISO 37001 ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ

Ахметова Әлия Әбішқызы,
аға оқытушы, ISO 37001 бойынша
сертификатталған аудитор

Шымкент
2021

www.apa.kz

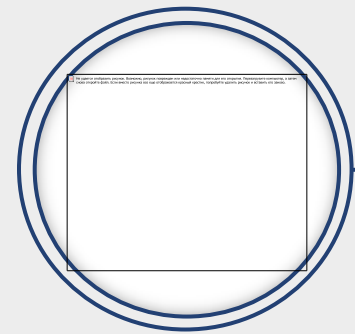

16 –БАП:

3. Квazимемлекеттік сектор субъектілерінде негізгі міндеті тиісті ұйымның және оның жұмыскерлерінің Қазақстан Республикасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы заңнамасын сақтауын қамтамасыз ету болып табылатын, сыбайлас жемқорлыққа қарсы комплаенс-қызметтердің функцияларын атқаратын құрылымдық бөлімшелер айқындалады.

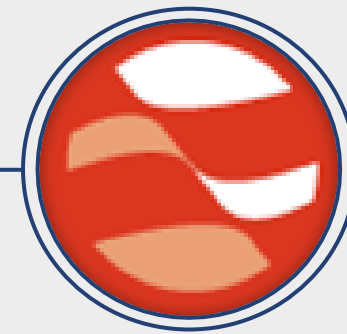
СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ КОМПЛАЕНС ҚЫЗМЕТІН ЕНДІРУ БОЙЫНША ҰСЫНЫЛАТЫН ТӘСІЛДЕР

ISO 37001 «Парақорлыққа қарсы менеджмент жүйесі» және ISO 19600 «Комплаенс менеджмент жүйесі» халықаралық стандарттары

ЭЫДҰ сыбайлас жемқорлыққа қарсы сәйкестікті бақылауды дамыту бойынша ұсыныстары

Ақшаны жылыстату және терроризмді қаржыландыруға қарсы халықаралық стандарттар (ФАТФ)

Комплаенс қызметін қалыптастырудың ұлттық әдістемелік-нұсқаулары (АҚШ, Ұлыбритания, Ресей)

№21 ҰСЫНЫС

ISO 37001:2016 «Парақорлықпен күрес менеджмент жүйесі» халықаралық стандартын Қазақстан Республикасындағы ұйымдарда қолдануды ынталандыру

Қазақстан Республикасының
2019 жылдағы сыбайлас
жемқорлыққа
қарсы іс-қимыл туралы

**ҰЛТТЫҚ
БАЯНДАМАСЫ**

QAZAQSTAN, NUR-SULTAN
2020

Қазақстан Республикасының 2015-2025 жылдарға арналған Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиясы

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың негізгі бағыттары

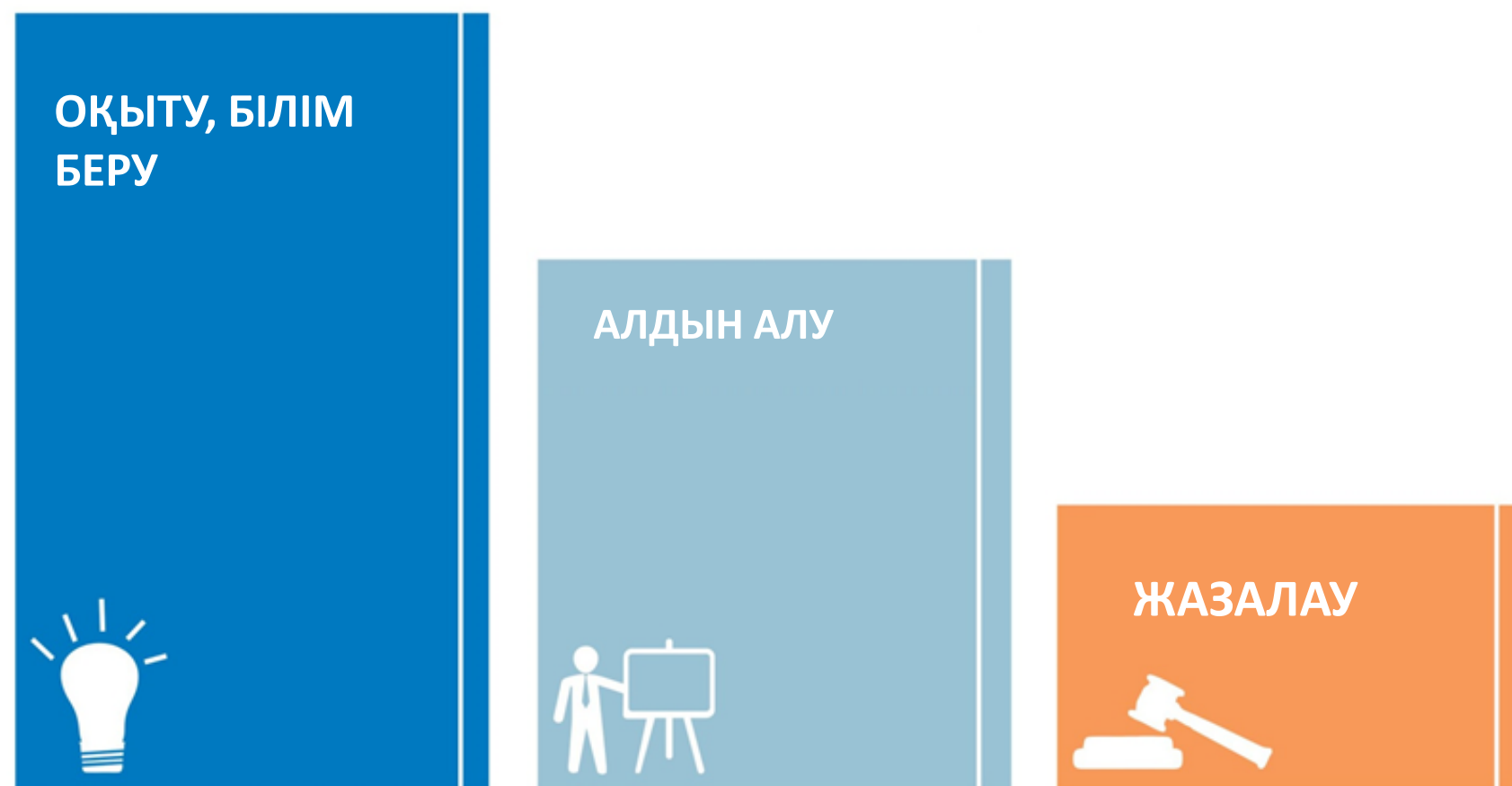
- 1** мемлекеттік қызмет
- 2** сот және құқық қорғау органдары
- 3** квазимемлекеттік және жеке секторлар
- 4** қоғамдық бақылау
- 5** мемлекеттік рәсімдердің ашықтығы
- 6** сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениет
- 7** халықаралық ынтымақтастық

КЕЛЕСІ БАҒЫТТАРДЫҢ ҰТЫМДЫ ҮЙЛЕСІМІНЕ НЕГІЗДЕЛГЕН

АЛДЫН АЛУ

ISO 37001 ДЕГЕНІМІЗ НЕ?

- ISO 37001-парақорлыққа қарсы күрес менеджмент жүйесінің стандарты.
- Ол ұйымдарға сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес ережелерін сақтауды қамтамасыз ету бағдарламасын құруға, енгізуге, қолдауға және жақсартуға көмектесу үшін арналған.
- Ол әлемдегі сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің озық тәжірибесін білдіретін бірқатар бақылау шаралары мен құралдарын қамтиды.

- Стандарт келесі мәселелерді қамтиды: мемлекеттік, жеке және коммерциялық емес секторлардағы пара беру; ұйымның пара беруі; оның атынан немесе оның мүддесі үшін әрекет ететін ұйым қызметкерлерінің пара алуы; ұйымның іскери серіктестерінің пара беруі; ұйым қызметкерлері мен іскери серіктестерге пара беру және т.б.

ISO 37001 – сыбайлас жемқорлыққа қарсы тиімді механизм

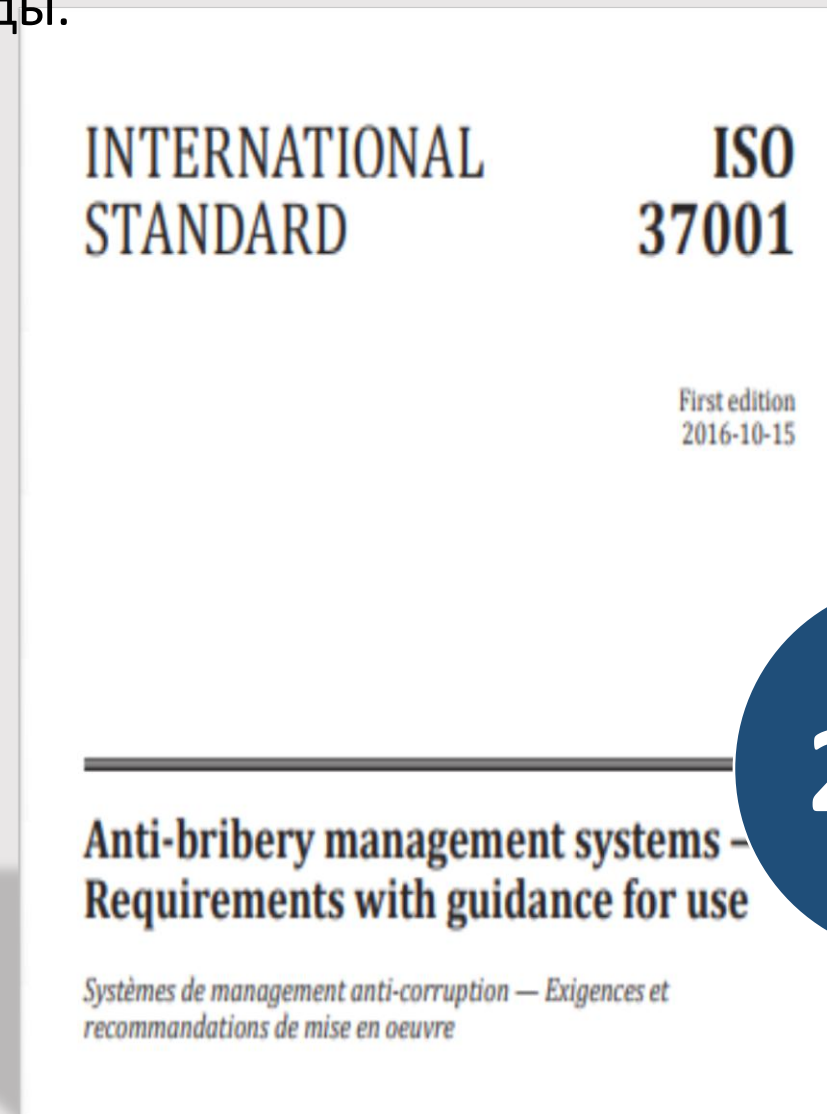

ISO 37001 СТАНДАРТЫНЫҢ ҚҰРЫЛУ ТАРИХЫ?

Стандартты құру жұмыстары 2011 жылы қарашада Британ стандарттар институты Халықаралық стандарттау ұйымына бүкіл әлемдегі ұйымдарға сыбайлас жемқорлыққа қарсы тиімді іс-шараларды енгізуге мүмкіндік беретін жаңа халықаралық стандартты әзірлеу туралы ұсыныс берген кезден басталды.

Тура 4 жылдан кейін ISO 37001 жаңа стандарты жарияланды, оны әзірлеу үшін 44 елден 80-нен астам сарапшы тартылды және ұйымды сыбайлас жемқорлықтың барлық түрлерінен қорғауға мүмкіндік беретін үздік әлемдік сыбайлас жемқорлыққа қарсы тәжірибелер қолданылды.

2016 жылғы 15 қазанда Халықаралық стандарттау ұйымы **ISO 37001-2016: Сыбайлас жемқорлыққа қарсы менеджмент жүйесіне қойылатын талаптарды жариялады.**

2011

BS 10500 британдық стандарты жарық көрді

2015

ISO 37001 жобасының жариялануы, талқылау кезеңі

2016

Дауыс беру кезеңі және ISO 37001 стандартының жариялануы

Парақорлыққа қарсы менеджмент жүйесін (ПҚМЖ) оқытудың мақсаттары:

- Жаңа білім алу
- ISO 37001 негізінде ПҚМЖ қандай компоненттерден тұрады және қалай жұмыс істейді және оның негізгі үрдістері;
- ISO 37001 мазмұнын және басқа стандарттармен және НҚА-мен өзара байланысын анықтау;
- ПҚМЖ енгізу және нәтижелі басқару үшін тұжырымдамаларды, тәсілдерді, стандарттарды, әдістер мен құралдарды зерделеу

Құзыреттерді дамыту

- ұйымның нақты контекстіне қатысты ISO 37001 талаптарын түсіну;
- ұйымға ISO 37001 негізінде ПҚМЖ жоспарлауға, енгізуге, басқаруға, бақылауға және қолдауға көмектесетін дағды алу;
- тиісті кәсіби бақылаумен ПҚМЖ енгізу жобасын жүзеге асыру үшін қажетті жеке қасиеттерді дамыту

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы стандарттар

- Британдық стандарт BS 10500 – сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шаралар менеджменті жүйесі
- ISO 37001: 2016 «Antibribery management systems». (Парақорлыққа қарсы менеджменті жүйесі. Пайдалану жөніндегі талаптар мен нұсқаулық);
- ҚР СТ 3049-2017. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл менеджменті жүйесі. Қолдану жөніндегі талаптар мен нұсқаулық.

Ұйым қалай сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұра алады?

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы
менеджмент жүйесін енгізу арқылы

**Бірінші басшының өз ұйымында
АДАЛДЫҚ мәдениетін
қалыптастыруы және бизнес-
процесстердің АШЫҚТЫҒЫ**

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы менеджмент жүйесінің табысты болуындағы негізгі факторлар:

- бірінші басшының өз ұйымындағы сыбайлас жемқорлықты жеңуге деген жеке қызығушылығы;
- бірінші басшының өз ұйымындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы жұмыстарға қатысуы.

Стандартты кімдер қолдана алады?

Стандарт түрлі салалар мен ұйымдардың қызметінде қолданылады:

- Ірі ұйымдар;
- Шағын және орта бизнес;
- Мемлекеттік, қоғамдық және коммерциялық емес ұйымдар.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы менеджмент жүйесін меншік нысанына, қызметінің ерекшелігі мен ауқымына, қызметкерлер саны мен құзыретіне қарамастан кез келген ұйым қандай да бір шектеулерсіз енгізе алады.

БҰЛ СТАНДАРТТЫ КІМДЕР ПАЙДАЛАНА АЛАДЫ?

МЕМЛЕКЕТТІК ОРГАНДАР

КВАЗИМЕМЛЕКЕТТІК ОРГАН СУБЪЕКТИЛЕРІ

ҚОҒАМДЫҚ БІРЛЕСТІКТЕР

ӨЗГЕ ЗАҢДЫ ТҰЛҒАЛАР

Стандарт кез келген саладағы шағын, орта және үлкен ұйымдарға, сондай-ақ мемлекеттік, жеке және коммерциялық емес ұйымдарға қолданыла алады.
Ұйымдарға парақорлықтың алдын алуға, оны анықтаған кезде қарсы іс-қимыл жасауға жәрдемдеседі.

Сыбайлас жемқорлық
тәуекелдерін анықтау және
жою

Ұйымды халықаралық
дәрежеде мойындау

Сенімділік деңгейін
арттыру

ISO 37001 СТАНДАРТЫН ЕНГІЗУДІҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ:

Бизнес-процестердің
ашықтығын арттыру

Мүдделер қақтығысын
болдырмау

Сыбайлас жемқорлыққа
қарсы мәдениетті
қалыптастыру

СТАНДАРТТЫ ЕНГІЗУ КЕЗІНДЕГІ КЕШЕНДІ ІС-ШАРАЛАР:

Қазақстан Республикасы
Президентінің жанындағы
Мемлекеттік басқару академиясы
елімізде мемлекеттік мекемелер
арасында тұңғыш рет **ISO
37001:2016 «Парақорлықпен
күрес менеджмент жүйесінің»**
халықаралық сертификаттауынан
өтті.

SWOT-ТАЛДАУ

Комплаенс-қызмет үрдісінің жалпы көрінісі

Рөлдер және жауапкершілік

Жоғары басшылық тиісті рөлдер үшін жауапкершілік пен өкілеттіктің ұйым ішіндегі барлық деңгейлерде белгіленуін және мәлімделуін қамтамасыз етуі тиіс

Талаптарды анықтау

Стандарт сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметте келесі талаптарға жауап беретін адамдардың жұмыс істеуін ұсынады:

- Қажетті құзыреттілік,
- Мәртебесі,
- Өкілеттілігі және
- Тәуелсіздік.

Жоғарғы басшылықтың ерекше жауапкершілігі

- ПҚМЖ енгізілуі мен ұйымның ПҚМЖ талаптарына сай болуына жалпы жауапты;
- Ұйымның барлық деңгейінде рөлдер мен міндеттердің толық жеткізілгендігіне көз жеткізуге жауапты;
- Әр бөлімше басшылары өз қызметтерінің және департаменттерінің ПҚМЖ талаптарына сай екендігіне көз жеткізулері тиіс;
- Басшылықтың өзі ПҚМЖ өздеріне сәйкес келетін талаптарын орындауға және сәйкес келуге міндетті.

Қажетті ресурстарды анықтау

1. Адами ресурстар	2. Физикалық ресурстар	3. Қаржылық ресурстар
<ul style="list-style-type: none"> - Жемқорлыққа қарсы менеджер - Есепші - Кадр бөлімінің басшысы - Директор - Қаржы директоры - Сату жөніндегі мамандар - Техникалық персонал	<ul style="list-style-type: none"> - Құрал-жабдықтар - Жиһаз - Ғимараттар - Жұмыс орындары - Тұрмыстық жайлар - Оқу материалдары - Коммуникациялық қызметтер	<p>Жеткілікті бюджет</p>

Жоғарғы басшылықпен байланыс

Комплаенс-қызмет жоғарғы басшылыққа тікелей бағынуы тиіс

Қызмет жоғарғы басшылыққа есеп береді, өйткені бұл сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет дайындаған хабарламаның бұрмаланбауын қамтамасыз етеді

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет басшылықпен ешқандай делдалсыз қарым-қатынас жасауы тиіс

Жоғарғы басшылықпен байланыс

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметтің негізгі жауапкершілігі – ПҚМЖ әзірлеу мен енгізуге бақылауды жүзеге асыру

Әрбір адам парақорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы заңнаманың және ұйымның ПҚМЖ талаптарын орындауды қоса алғанда, этикалық және өзге де ережелердің сақталуына дербес жауапты болады

Әсіресе, басшылық ұйымның ішінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті орнатуда көшбасшылық рөл атқаруы тиіс

Комплаенс-офицер сыбайлас жемқорлыққа қарсы бағдарламаны құрарда келесі жиі кездесетін мәселелерді ескергені жөн

- Біздің сыбайлас жемқорлыққа қарсы бағдарламамызды әлеуетті парақорлық тәуекелдерден қорғалғандығын қамтамасыз ету үшін қандай нақты қадамдар жасай аламыз?
- Жеткізу тізбегінде және клиенттік базада бөгде жеткізушілермен байланысты тәуекелдерді төмендетуге көмектесу үшін біздің тиісті сақтық процедураларымызды қалай жетілдіруге тиіспіз?
- Басқа компаниялар жеке корпоративтік қызметкерлердің есеп берушілігін және жауапкершілігін арттыруға қалай әрекет етеді?
- Хабарлаушылар белсенділігінің өсуімен, біз сыбайлас жемқорлық туралы мәлімдемелерге қалай тиімді жауап бере аламыз және тергей аламыз?

Комплаенс-офицер сыбайлас жемқорлыққа қарсы бағдарламаны құрарда келесі жиі кездесетін мәселелерді ескергені жөн

- Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес, тәуекелдерді неғұрлым тиімді бағалау және сыбайлас жемқорлыққа байланысты әлеуетті тәуекелдерді азайту жөніндегі біздің бағдарламаны жетілдіру үшін деректер талдауын қалай пайдалана аламыз?
- Мәселе туындаған жағдайда ішкі тергеуді ұйымның негізгі қызметінің экономикалық тиімділігі зардап шекпейтіндей етіп қалай жүзеге асырса болады?
- Біз қызмет аямызға кіретін басқа елдің нарықтарында болуы мүмкін сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін қалай бақылай аламыз және жеңілдете аламыз, ол елдерде сыбайлас жемқорлыққа қарсы жаңа немесе неғұрлым қатаң заңдар қабылданған ба?

Компаленс-қызмет кей функцияларын сыртқы аутсорсинг көздеріне тапсыра алады

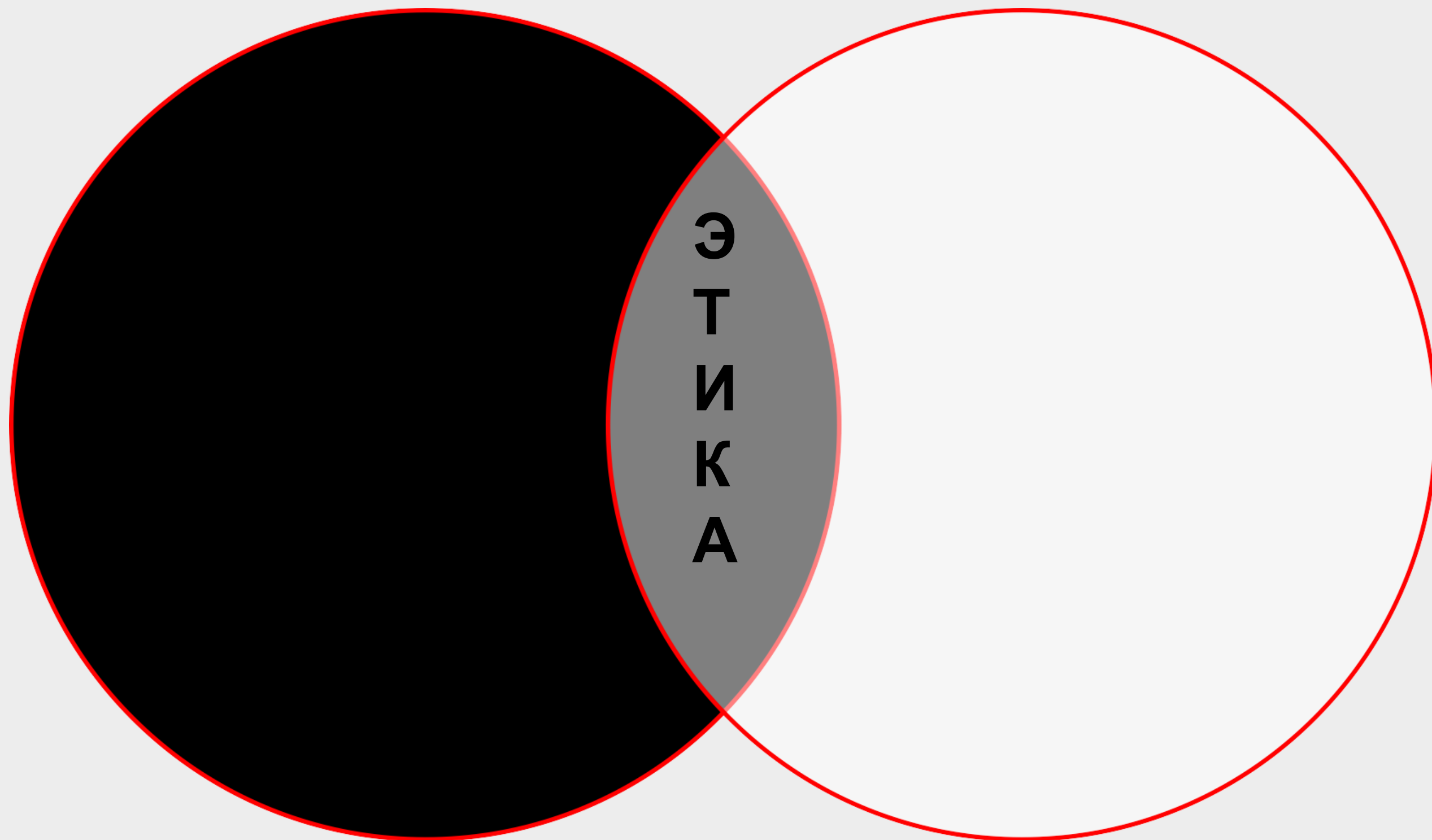
Мысалы:

- Сәйкестікті тексеру бағдарламасын әзірлеу
- Тренингтер, оқыту және консультативтік контент
- Этика және сәйкестік мәселелері бойынша жедел байланыс енгізу
- Бағдарламаға шолу және мониторинг
- Сыбайлас жемқорлыққа қарсы ғылыми-заңнамалық сараптама
- Транзакциялардың сыбайлас жемқорлыққа қарсы мониторингі
- Ішкі бақылауды әзірлеу және енгізу
- Тәуекелдерді бағалау және ауытқуларды талдау
- Ақпараттарды цифровизациялау
- Активтерді қадағалау
- Сұхбат және сауалнамалар жүргізу т.б.

Компаленс-қызмет этиканы арттырады

Этикалық мәдениетінің артықшылықтары

Адалдығы жоғары қызметкерлердің көптігі жемқорлық тәуекелдерін елеулі түрде азайтады

Корпоративтік құндылықтарды жоғары қоятын менеджерлер қызмет тиімділігін едәуір арттырады

Этикалық компаниялар клиенттер мен жеткізушілердің сенімінен шығады, кең қоғамдық қолдауға ие болады

Адалдықтың мәдениеті акционерлердің ұзақ мерзімді жалпы табысымен оң үйлеседі; сот талап-арыздары мен айыппұлдар аз болады

Ұйымның бизнес-серіктестеріне талабы

Мысал: мердігердің іскерлік этика және ар-ождан кодексі

SUBPART 3.10—CONTRACTOR CODE OF BUSINESS ETHICS AND CONDUCT

Subpart 3.10—Contractor Code of Business Ethics and Conduct

3.1000 Scope of subpart.

This subpart—

(a) Implements [41 U.S.C. 3509](#), Notification of Violations of Federal Criminal Law or Overpayments; and

(b) Prescribes policies and procedures for the establishment of contractor codes of business ethics and conduct, and display of agency Office of Inspector General (OIG) fraud hotline posters.

3.1001 Definitions.

As used in this subpart—

“Subcontract” means any contract entered into by a subcontractor to furnish supplies or services for performance of a prime contract or a subcontract

Барлық деңгейдегі мердігерлерде іскерлік этикасы мен таза ар-ожданына кепілдік беретін жазбаша құжаттың болуы тиіс деп мәлімдейді

Ірі қаржылық операциялармен байланысты серіктестерге талапты күшейту

Мысалы

Келісім-шарттың құны 5 000 000 АҚШ долларынан асады,
ал орындау мерзімі – 120 күн және одан көп;
Мердігер – ірі бизнес-концерн.

Күшейтілген талап:

- ✓ Іскерлік этиканы сақтау және ақпараттандырудың тұрақты бағдарламасы;
- ✓ Мердігерде ішкі бақылау жүйесінің болуы;

Комплаенс-қызметтің қателіктерінің салдары

Қаржылық шығындар

- Шығындарды өтеу
- Есеп айырысу
- Айыппұлдар

Мүмкіндіктен айырылу

Бизнесті күйрету және бәсекелік басымдықтардан айырылу

Беделге зиян

Жақтастардың, клиенттердің, қызметкерлердің және негізгі мүдделі тараптардың сеніміне теріс әсер ету

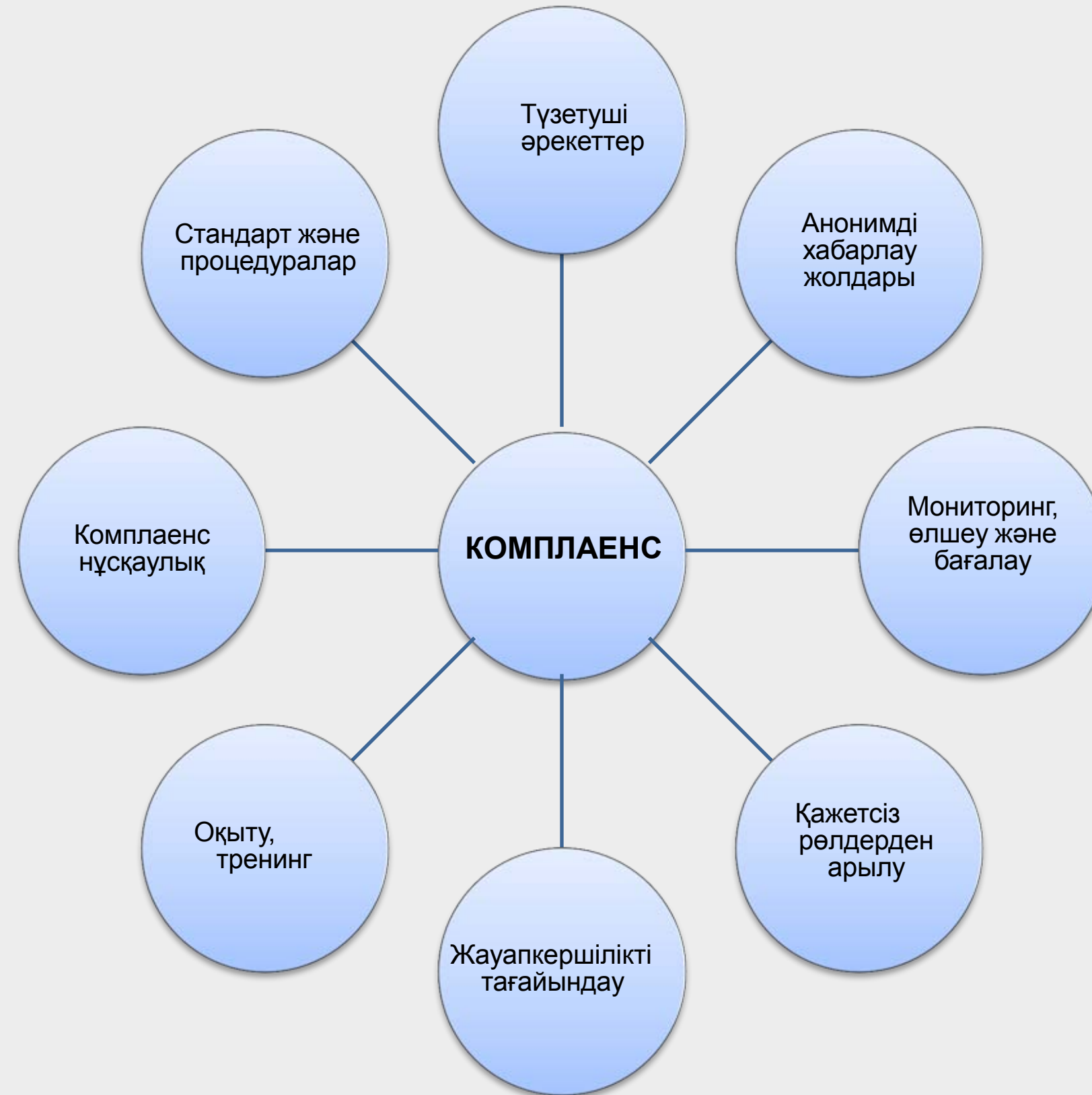

Мансапқа зиян

- Абыройсыздық
- Мансапты аяқтау
- Түрмеге тоғылу
- Айыппұлдар

Комплаенс бағдарламасының элементтері

Комплаенс құжаттарына мысалдар

- Саясаттар & Процедуралар
- Нұсқаулық құжаттар
- Мінез-құлық кодекстері
  - кодекс-бұл сіздің миссияңыз, құндылықтарыңыз, қағидаларыңыз және жұмыс орнындағы қолайлы мінез-құлық туралы жазбаша түсіндірмесі.

Комплаенс оқыту үлгілері

- Қарым-қатынас механизмі
- Ар-ождан кодексі үшін міндетті оқыту
- Жыл сайынғы оқыту
- Онлайн немесе нұсқаушы Led

Комплаенс-қызметтің байланысты қамтамасыз ету үлгілері

- Ішкі есептілік тетігі
- Анонимдік және құпиялылық

**АЗАМАТТЫҚ БЕЛСЕНДІЛІГІҢДІ АРТТЫР
ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ЖОЛ БЕРМЕ!**

Комплаенс-қызмет қызметкерлерге келесідей тұжырымдамадан абай болуын ескерту қажет

Егер біз бұл мәселені көтерсек, адамдар сұрақтар қоя бастайды, жай ғана оны жаба салайық.

Бұл компанияның игілігі үшін. Бұл мен үшін емес.

Бұл туралы алаңдамаңыз. Бұл нұсқаулықтар жоғарыдағылар үшін.

Бұл менің бонусыма және сіздің бонусыңызға қатысты.

Біз әрқашан осылай жасадық. Бұл үлкен іс емес.

Ықтимал алдын алу жолдары

- Ресми этика және сәйкестік бағдарламасы
- Менеджерлерді ПҚМЖ-ға барынша тарту
- Екі жақты диалогты көтермелеу
- Ұйымдастырушылық міндеттемелерді күшейту

Менеджерлерді ПҚМЖ-ға барынша тарту

- Менеджерлердің рөлін нақты анықтаңыз
- Менеджерлерді ақпарат алуға және туындаған мәселелерге жауап беруге үйретіңіз
- Талаптарға сәйкестігін ресми түрде растау үшін менеджерлерді пайдаланыңыз

Екі жақты диалогты көтермелеу

- ❑ Бірнеше есеп беру каналдарын қамтамасыз ету
- ❑ Дербес пікір білдіру саясатын орнату
- ❑ Қызметкерлерді есептілік хаттамаларына оқыту үшін менеджерлерді пайдалану
- ❑ Пікірді бірнеше коммуникациялар арқылы әлеуметтендіру.

Ұйымдастырушылық міндеттемелерді күшейту

- ❑ Жоғарғы басшылардың этикалық жауапкершілікті ұстануын көрсету
- ❑ Комплаенс мәселелерін жариялау үшін мүмкіндіктерді анықтау
- ❑ Сәйкестік туралы хабарламалармен алмасу арқылы есеп беруді күшейту

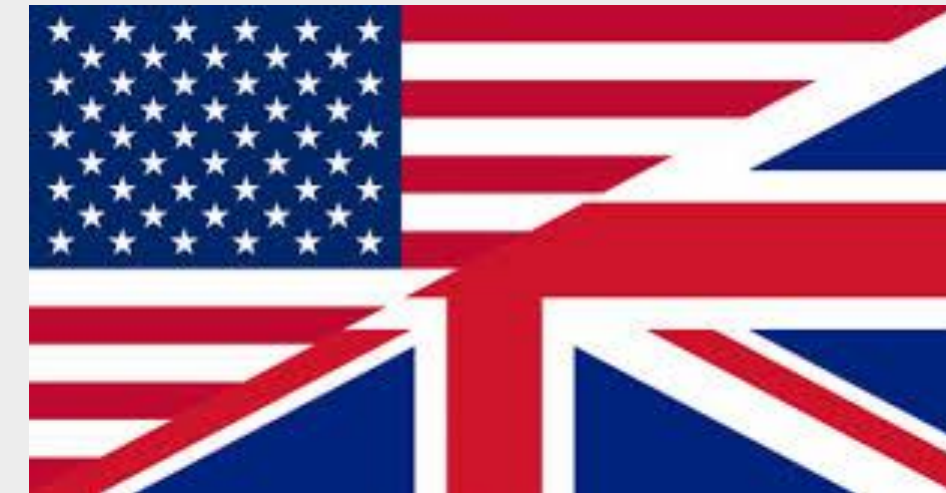

БЕДЕЛ

Бір құмалақ бір қарын
майды шірітеді

Жақсы беделге ие болу үшін
көптеген жақсы істер істеу
қажет, ал оны жоғалту үшін
тек бір жаман іс жеткілікті

НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА РАҚМЕТ!